

Mej. J. Boosten, Bourgognestr. 22, Maastricht.
 Jan van Rosendaal, Aylvalaan 44a, Maastricht
 Jan van Rosmalen, Mesdagstraat 8, Nijmegen.
 Mej. D. van Rosendaal, Aylvalaan 44 a,
 Maastricht.

C. van Alphen, Den Hout, gem. Oosterhout.
 J. A. Th. Dielis, Hendrik Casimirstraat 20,
 Eindhoven.

Mej. Dra P. Larsen, Scharnerweg 139, Maastr.

DE NATUUR IN.

Afdeling Weert.

Op Zaterdag 19 Mei 1951 houdt onze afdeling een excursie naar „De Ospelse Peel” met bezoek aan de kokmeeuwenkolonie aan het „Meerbaanblaak”.

Vertrek per rijwieltje om 2 uur n.m. aan de Biesterbrug.

VOOR DE JEUGDLEDEN.

Zaterdagmiddag 5 Mei excursie door de plantsoenen o.l.v. de heer A. van der Hoogt. Bijeenkomst om 3 uur aan de Brug O. L. Vrouwekade.

Woensdag 9 Mei vergadering om 6 uur, in het Natuurhistorisch Museum. De weleerwaarde heer kapelaan Camps zal een causerie houden over zijn insectenvangsten met demonstratie van materiaal.

Zaterdag 19 Mei excursie o.l.v. de heer L. Gregoire.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN te Maastricht, op Woensdag 7 Maart 1951.

Aanwezig de dames Minis-van de Geyn, Bels-Koning, van der Mijll Dekker, Chambille, Nahon, Smeets, Schulte, Berendschot en de heren Willemse, van Rummelen, Kruytzer, pater van Summeren, Dijkstra, Kamm, Tilly, Gregoire, Gyttenbeek, Nyst, Maessen, Brans, Onstenk, Mommers, Stevens, Willems, Wassenberg, Leysen, broeder Maurentius, Janssen, frater Cuypers, frater Bosse, Overmars, Beaulen, Bollen, van der Leeuw, van Noorden, Sondeyker, Moubis, Nulens, broeder Agatho, Paping en Schulte.

Aan het begin van de vergadering deelt de Voorzitter mede dat de heer van Rummelen in de laatst gehouden bestuursvergadering tot ondervoorzitter werd gekozen. Deze mededeling

werd door de aanwezigen met een enthousiast geklap begroet. Vervolgens wordt het woord gegeven aan Dr. Schulte die een lezing houdt, getiteld:

Nieuwe visie op het afstammingsvraagstuk.

Tot voor korte tijd was het vraagstuk aangaande de schedelvorm van de mens voor menigeen vrij eenvoudig: de verticale omtrekken van mensaap, *Pithecanthropus erectus*, *Homo Neandertalensis*, *Homo fossilis recens* en van de *Homo sapiens* vormden een reeks van de kleinste tot de grootste omvang. Bij elke vorm rekende men, als daarbij behorend, een bepaalde fase van cultuur, dus een stratigraphische laag uit het Oude resp. het Jonge Palaeolithicum. In de schedelcapaciteit zag men ook een opeenvolging in grootte. Een dergelijke reeks van vormen was voor menigeen tevens een blijk van afstamming, van opeenvolging bij het ontstaan.

Doch de biologie heeft met grote stelligheid aan het licht gebracht, dat het uiterlijke voorkomen nog geen waarborg is voor de innerlijke gesteldheid; met name had de genetica dit inzicht gebracht. Trouwens Klaubach had reeds lang geleden gewaarschuwd: „Eine Formenreihe ist noch keine Ahnenreihe”.

Spr. kon op een reis door W.-Europa een aantal van de voornaamste menselijke fossielen zien, hetgeen aanleiding was tot deze voordracht.

Hij meent, dat er in de laatste tijd op drie punten een verandering van inzicht is gekomen en wel:

Er zijn nieuwe gegevens en feiten aan het licht gebracht, waardoor de door velen verdedigde en als antwoord erkende uitkomst van het vraagstuk verstoord of doorbroken werd.

Ten tweede: de waardering der gegevens werd een andere. Men ging meer rekening houden met het geheel, met de totaliteit der gegevens, dus ook met kennis op andere dan het louter morphologische terrein.

Ten derde: het materialisme, dat in de vorige eeuw tot hoog aanzien was gekomen, heeft veel aan betekenis ingeboet. Er wordt naar dieper inzicht gestreefd in de voorwerpen der natuurwetenschappen.

Vooreerst over nieuwe gegevens:

Deze kwamen uit Zuid-Afrika en uit Frankrijk.

In het laatstgenoemde land trok de vondst van Fontéchevade (Charente) van het jaar 1948, te danken aan taai doorzettingsvermogen van Melle G. Henri-Martin en beschreven door Vallois, sterk de aandacht. Het zijn schedelfragmenten: Homo I: een gedeelte van het voorhoofdsbeen (klein gedeelte); Homo II: grote gedeelten der beide wandbeenderen en daaraan twee derde gedeelte van het voorhoofdsbeen. Merkwaardig is de sterke welving der beenderen, zowel van het voorhoofd als van wandbeenderen; het voorhoofd is verticaal als bij *Homo sapiens*. Er is geen spoor van een benige wenkbrauwboog (torus supraorbitalis), geen retro-orbitale constrictie, de kroonnaad is verbeend. Het cultuurtijdperk, waaruit deze vondst was verkregen, was in weerwil van haar recent voorkomen, zeer oud, nl. de tijd der ruw bewerkte silexklompen, het Acheuléen, in elk geval een zeer oud tijdperk. Hierdoor wordt de door vele erkende opeenvolging doorbroken.

Er waren reeds eerder gegevens van dien aard bekend: n.l. *Eoanthropus* (Piltdown, 1911), waarmee men niet goed weg had geweten; ook hierbij een „moderne” vorm van de schedel naast zeer oude cultuur en een oud tijdperk, ouder dan dat van Neanderthal. Voorts de vondst van Swanscombe aan de Thames bij Londen. Trouwens aan de schedel van Steinheim (Stuttgart, 1933) had het al de aandacht getrokken, dat het gebogen, gewelfde achterhoofd en de fossa canina niet strookten met de kennis omtrent de fossielen uit het oude tijdperk van die vondst.

Hieruit blijkt dus: het type-*Homo Sapiens* is veel ouder dan tot dusver werd aangenomen. De volgorde is omvergeworpen.

Uit Zuid-Afrika kwamen gegevens omtrent de andere pool (s.v.v.): bekend was *Australopithecus Africanus* van Dart (1925) met de vorm van Chimpanseé, doch met kleine hoektand en zonder diasthema.

Daaraan is door Broom in 1938 toegevoegd:

Plesianthropus van Sterkfontein (1938), een volwassen vorm, *Paranthropus robustus* van Kromdraai (1938 en 1941) en laatstelijk *Paranthropus crassidens* (1948 en 1950).

De hersencapaciteit van deze fossiele mensapen schijnt nog niet vast te staan, 500 tot 750 cc. wellicht 1000 cc. volgens Broom. Het gebit is aaneensluitend. Maar de vorm als geheel is weinig menselijk. Volgens Broom zal van hier de oplossing komen. „Within ten years we shall know every step”. Hij is zeer optimistisch gestemd.

Doch de totaliteitsgedachte heeft menigeen huiverig gemaakt ten opzichte van de afstammingsgedachte. Spr. noemt H. J. P. van den Broek, W. K. Gregory; voorts A. Gehlen, H. Bergson, H. Plesner.

De materialistische zienswijze heeft voor velen haar bekoring verloren. Spr. brengt dit nader in verband met enkele historische gegevens uit de negentiende eeuw en later.

Na een korte discussie besluit de Voorzitter met een hartelijk dankwoord aan Dr. Schulte, voor diens interessante causerie.

te Heerlen, op Woensdag 14 Maart 1951.

Aanwezig de dames Janssen, Freyser, Faber, Bour en de heren Willemse, van Rummelen, Mientjes, Friedericy, Adams, Vijgen, Broeder Arnoud, Dijkstra en Coonen.

Dr Willemse doet, naar aanleiding van een courantenbericht, een beroep op de leden om het en masse verzamelen van zonnedauwplantjes te voorkomen.

Daarna bespreekt hij achtereenvolgens enkele soorten zweefvliegen, laat een aantal determinatie-tabellen van insecten, uitgegeven door de insectencommissie der N. J. N., circuleren.

Broeder Arnoud geeft vervolgens een asperineflesje door, waarin een eikel die reeds vanaf 2 Februari „een mierennest” bevat; het is het nest van de zeer aardige slankmier: *Leptothorax nylanderi* Fröst. Bij oppervlakkig onderzoek te velde was de eerste indruk dat het hier een eikel betrof die aangetast was door een insect; er zaten larfjes onder de schil en nog een paar peutertermiertjes erop, die toevallig deze hindernis namen. Bij nadere bestudering thuis, bleek één miertje zo'n larve hardnekkig in de kaken te houden. De zaak werd duidelijk: de larfjes waren mierenlarven, die van deze soort als zodanig kunnen overwinteren. Het geheel kan dus beschouwd worden als een miniatuurmierennest van geducht geangelde carnivore dwergmiertjes.

De soort werd in 1926 voor het eerst in Winterswijk ontdekt en daarna nog op meerdere plaatsen ook in Limburg gevonden.

Een zeer zeldzame soort is het dus niet. Al zal zij door haar afmeting ($1\frac{1}{2}$ mm), slanke vorm, trage beweging en verborgen verblijfplaatsen (in takjes, onder schors, tussen blaren, in stukjes eikenhout, in eikels) wel niet zo gemakkelijk worden opgemerkt. Zij vormen kleine kolonies van 'n 50 ♀ tegen 1 ♂. Ze zwermen in Juli en Augustus. In ons land zijn er 6 soorten van bekend.

L. nylanderi onderscheidt zich van *L. acervorum* en *L. muscorum* door haar 11 sprietleedjes; van *L. tuberculatum*, *nigripes* en *unifasciatus* door de gele sprietknods in een duidelijke metanotaalsleuf. Bij de drie andere soorten is de knods zwart en is de sleuf hoogstens twijfelachtig, meestal is de rug bijna geheel recht.

Verder vertoont Br. **Arnoud** enige zeldzame diptera: *Phagocarpus permundus* Harris, Heerlen, 17-8-49; *Oxyna parietina* L., Heerlen, 4-4-49; *Stratiomya potamida* Mg., Nyswiler, 28-7-50; *Tabanus sudeticus* L., Maastricht, 7-8-50; deze laatste is een daas of steekvlieg die het vooral op paarden gemunt heeft en vaak voorkomt in gezelschap van de runderdaas, *T. bovinus* Loew.

Tot slot deelt Dr Dijkstra iets mede over het voorkomen van vlooiën in een nest van een koolmees.

te Maastricht op Woensdag 4 April.

Aanwezig de dames Minis-van de Geyn, Nouwen, Kooyman, Muskens, van der Mijl Dekker, Lahaye-de Wit, Chambille, Smeets, Zr M. Juliette, Zr M. Xaver, Zr M. Christilla, Dejong, Bels-Koning, De Kleermaker, Berendschot en de heren Willemse, van Rummelen, Kruytzer, pater Verstegen, Kemp, pater Jansen, Maas, Nijst, kapelaan Camps, Onstenk, van Noorden, Willems, Mommers, Bels, Dethoor, Dielis, broeder Agatho, Maessen, Brans, Janssen, Jaspars, Bouchoms, Leysen, Otten, Sondijker, Holstege, Kersten en Rasmussen.

De Voorzitter heet allen welkom, en zeer speciaal Dom Anciaux, die aanstonds zal spreken over de grotten van België. Spr. memoreert nog dat de Nederlandse Ornithologische Vereniging dit jaar in Maart vijftig jaar bestaat, welk feest in de Meimaand zal herdacht worden in

Bergen in Noord Holland. Ons Genootschap wenst deze vereniging, die voor de kennis der vogels in ons land en ook daarbuiten zoveel heeft bijgedragen, van harte geluk, vooral met haar hoogstaand orgaan „Ardea”, dat tal van wetenschappelijke artikelen heeft doen verschijnen. Moge zij blijven voortgaan in deze richting en groeien en bloeien.

Vervolgens brengt de Voorzitter de felicitaties van de vergadering over aan de heer Kemp, met zijn benoeming tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

Daarna wordt het woord gegeven aan Dom Anciaux voor het houden van zijn causerie, getiteld:

Les grottes naturelles de Belgique.

Dans une partie générale, Dom Anciaux passe brièvement en revue les principaux problèmes scientifiques, qui se posent dans l'étude des grottes au triple point de vue géologique, préhistorique et biologique.

Il s'attache principalement à la question de l'origine et de la formation des cavernes et s'efforce de préciser les différences existant entre la théorie classique incarnée par l'école française et l'explication anglo-saxonne de Davis-Bretz; dans la première hypothèse les grottes ont été formées au dessus de la „water-table” (surface hydrostatique) par les eaux d'infiltration venant de la surface du sol; dans la seconde, les cavités se sont creusées en dessous de la „water-table” c. à d. dans la zone de saturation où l'eau phréatique est en contact permanent avec les roches et les fissures du calcaire. Poursuivant ces considérations géologiques, Dom Anciaux insiste sur la rôle primordial de la corrosion (érosion chimique) par l'eau chargée de CO₂. Il invoque les mouvements tectoniques pour expliquer le passage de la phase de creusement (érosion) à la phase de remplissage (sédimentation: formations des dépôts argileux et des concrétions). Il souligne les conditions physicochimiques nécessaires à l'édification des cristallisations souterraines et se refuse à fournir une mesure même approximative de la croissance annuelle des stalactites. Il attire l'attention sur un problème minéralogique non encore résolu: celui des „excentrées” c. à d. de ces stalactites dont la direction est en contradiction avec la loi de la pesanteur.

Dom Anciaux esquisse rapidement l'intérêt et la rigueur méthodologique des recherches préhistoriques dans les grottes, ainsi que la fécondité des études biologiques dans un tel milieu.

Après cet exposé général, le conférencier présente les diverses grottes de Belgique, qui lui paraissent les plus remarquables; il les situe dans le karstcouvert de l'Atlantique-Nord par opposition aux cavernes de la région méditerranéenne régie par un climat différent. Il note l'existence des plus grandes cavités souterraines de Belgique dans le Dévonien (Givétien et Frasnien) et secondairement dans le Carboniférien inférieur (Dinantien).

De nombreuses projections lumineuses (ces clichés ont été aimablement prêtés par la direction des grottes de Han et de Rochefort, et par le Touring Club de Belgique), des photos et des plans, viennent tempérer l'austérité de cette excursion intellectuelle dans le sous-sol de Belgique, et guident les assistants dans les dédales multiformes des plus belles parties du Karst belge.

Afin de préparer l'excursion du 29 Avril à la grotte de Remouchamps, le conférencier brosse à grands traits la physionomie générale de cette caverne et ses rapports avec le cours souterrain du Rubicon dans le vallon des Chantois.

Parmi d'autres grottes touristiques à aller voir, il cite :

La Merveilleuse (Dinant), l'Adugeoir (Pétigny), la grotte de Ramioul, l'abîme de Comblain-au-Pont et la grotte du Pont d'Arcole (Hastière-Lavaux). D'autres grottes remarquables mais non aménagées méritent toutefois une mention : les unes d'accès relativement aisé (par ex. la grotte de Rosée à Engihoul, le Trou d'Hacquain à Tustin, la grotte St-Etienne près de Huy), les autres réservées aux sportifs (par ex. les abîmes de Mont-Goddine, entre Namur et Dinant). Parmi les 650 cavités souterraines de Belgique, la plupart sont de dimensions réduites mais par contre beaucoup ont servi d'abri et d'habitat à l'homme préhistorique (par ex. les grottes de Spy, Montaigle, Hastière, Goyet, Fond de Forêt, Flavion, Sosoye etc.)

En concluant, Dom Anciaux exalte l'enrichissement moral et spirituel de toute exploration en équipe ou chacun dépasse le niveau du ver ou de la roupe pour apprendre son dur métier d'homme !

Na een langdurig applaus besloot de Voorzitter de interessante avond met de volgende woorden :

C'est avec un grand intérêt que nous avons suivi votre beau discours et nous vous remercions de tout coeur d'être venu du Sud de la Belgique pour nous faire passer une si belle soirée. L'étude des grottes est fort intéressante, surtout les grottes formées par la nature comme on en trouve dans votre pays. Chez nous, dans le Sud du Limbourg nous ne connaissons pas de grottes naturelles, car presque toutes sont faites par l'homme, mais quand même très connues, comme p.e. les grottes de la Montagne St. Pierre, avec ses chauves souris. Ce n'est pas le chauvinisme qui me fait dire ça, mais l'idée que la science ne connaît pas de frontières politiques. Puis-je encore une fois de plus exprimer notre grande gratitude en admirant l'ardeur de votre intérêt speléologique.

te Heerlen op Woensdag 11 April 1951.

Aanwezig de dames Jongmans, Faber, Freyser, Janssen, Bour, Sterken en de heren van Rummelen, Mientjes, van Loo, Collin, Dijkstra, Broeder Arnoud, Vijgen, A. Sterken, H. Sterken, Dormans, Wijsink, van der Kruk.

De heer van Loo demonstreert materiaal van *Larix leptolepis* (Japanse larix) en bespreekt de bloeiwijze en de gedragingen en groei der kegels.

Hierna vervolgt Dr Dijkstra zijn voordracht over de systematiek der planten, waarover zich tot slot een geanimeerde discussie ontploopt.

VERSLAG VAN DE VERGADERING DER ENTOMOLOGEN, OP 29 MAART.

Aanwezig de heren Onstenk, Hendrix, Maesen, van Mastrigt, Geurts, Frater Bosse, Kammerer, Pater Munsters, Delnoy, Br. Arnoud, Willemse.

De heer Hendrix vertoont een buisje met levende exemplaren van *Bruchus pisorum*, afkomstig uit erwten van een boer uit Stramproy, die deze erwten reeds jarenlang zelf kweekte. Deze erwtenkever kan veel schade veroorzaken.

De heer Geurts vertoont een ♂ en ♀ van een graafwesp, nieuw voor de Nederlandse fauna, *Sapygina decemguttata*, gevonden in zijn